

Jak napisać esej?

Esej to szkic filozoficzny, naukowy, publicystyczny lub krytyczny, zazwyczaj pisany prozą, swobodnie rozwijający interpretację jakiegoś zjawiska lub dociekanie problemu, eksponujący podmiotowy punkt widzenia oraz dbałość o piękny i oryginalny sposób przekazu. Wywód myślowy zawarty w eseju w małym na ogół stopniu respektuje standardowe metody rozumowania. Obok związków logicznych występują w nim skojarzenia pomysłów, a obok zdań weryfikowalnych – poetyckie obrazy, paradoksalne sformułowania, błyskotliwe aforyzmy, nierzadko elementy narracyjne lub liryczno-refleksyjne.

Wyznaczniki dobrego eseju

1. Decydującą rolę w eseju pełni funkcja estetyczna. Język eseju powinien być kunsztowny, zbliżony do stylu wysokiego, wyrafinowany i świadczący o oczytaniu i elokwencji autora.
2. Esej jest otwartą formą literacką. Autor podejmuje swoistą próbę dotarcia do meritum zagadnienia, które porusza, lecz nie przedstawia wszystkich argumentów, dokonując ich subiektywnej selekcji. W ten sposób sygnalizuje istnienie problemu i zmusza czytelnika do zastanowienia się nad nim. Często esej sprawia wrażenie nieukończonego, a jego luźna kompozycja potwierdza kunszt literacki autora.
3. Esej ma charakter czysto subiektywny, uwidaczniając indywidualne podejście autora do poruszanego tematu, który wygłasza swoje przekonania poprzez różnorodne skojarzenia. Esej jest więc zapisem toku myśli autora i stanowi jego punkt widzenia.
4. Esej ma charakter asocjacyjny (przypadkowy). Opiera się na zasadzie luźnych skojarzeń, brak w nim jakiegokolwiek porządku (chronologicznego, tematycznego) czy też hierarchizacji przedstawianych argumentów. Jest ciągiem skrótów myślowych, przez co sprawia wrażenie fragmentaryczności.
5. Cechą charakterystyczną eseju jest synkretyzm gatunkowy i rodzajowy. Łączy w sobie cechy wielu gatunków literackich, przez co trudno jest go zakwalifikować do jednego ze znanych rodzajów literackich.
6. Jedną z cech stylu eseju jest intertekstualność. Autor może wykorzystywać różne cytaty, aforyzmy, odniesienia do innych dzieł literackich i kulturalnych, a także może wplatać aluzje historyczne i filozoficzne.
7. W tok wypowiedzi autor może wprowadzać swobodne dygresje, zupełnie niezwiązane z głównym problemem poruszonym w eseju.

Kompozycja eseju

Podstawową zasadą kompozycyjną eseju jest zupełna dowolność. Esej może mieć różnorodny kształt, zakres tematyczny i stylistyczny. Luźna, fragmentaryczna kompozycja podporządkowana jest nadrzędnej idei autora, a sposób ujęcia zagadnienia zależy wyłącznie od jego inwencji twórczej.

Praktyczne wskazówki

1. Pracę nad esejem rozpoczynamy od zapisania wniosków, jakie nasuwają się po uważnym przeanalizowaniu zadanego tematu. Mogą to być luźne skojarzenia, argumenty, czy też pytania związane z danym zagadnieniem. Każdą myśl zapisuj na oddzielnej kartce, pozostawiając miejsce na rozwinięcie jej o określone cytaty, dygresje, odwołania do innych dzieł. Przygotuj wszystkie materiały, jakie będziesz wykorzystywał podczas pisania eseju: teksty źródłowe, cytaty, aforyzmy.

2. Sporządź plan, który będzie osią kompozycyjną twojego eseju (możesz posłużyć się ciągiem słów-kluczy). Z wcześniej zapisanych wniosków wybierz te, które uważasz za najciekawsze, niepowtarzalne i zgodne z twoimi poglądami na zadany temat. Uporządkuj je, starając się odnaleźć analogie pomiędzy kolejnymi skojarzeniami tak, aby tworzyły w miarę spójną i logiczną całość.

3. Rozwiń wnioski, koncentrując się na głównym zagadnieniu. Uzupełnij je własnymi przemyśleniami, zapoznaj się również z opiniami innych na poruszany przez siebie temat. Skonfrontuj je z własnymi wnioskami. Do każdego wniosku dopasuj odpowiednie cytaty czy też odwołania do innych tekstów źródłowych. Wzbogać je aluzjami historycznymi i filozoficznymi. Pamiętaj, że esej to przede wszystkim subiektywne opinie autora, więc zawsze musisz zaznaczać w tekście swoją obecność, prowadząc tok myślowy tak, aby zaciekawić czytelnika i zmusić go do własnych refleksji na omawiane przez siebie zagadnienie.

4. Jeśli masz już uzupełnione wnioski (każdy zapisany na oddzielnej kartce w formie samodzielnej całości znaczeniowej) możesz przystąpić do zredagowania ich pod względem stylistycznym. Nadaj im tytuły i śródtytuły, a następnie uporządkuj je w odpowiedniej kolejności, według wcześniej przygotowanego planu.

5. Napisz wstęp (możesz posłużyć się odpowiednio dobranym do tematu mottem), wprowadzając czytelnika w tematykę eseju i ogólnie przybliżyć sposób ujęcia zagadnienia. Kolejno przepisz ułożone wcześniej w logiczną całość skojarzenia i wnioski.

6. Esej nie wymaga wyraźnie zarysowanego zakończenia, lecz możesz podsumować swoje przemyślenia krótką refleksją końcową, uwrażliwiającą czytelnika na poruszony przez siebie problem.

Po odsyłam do książek